УДК 001.814(0.025.2+084.1):093.3

Рабчун О.С.
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
Рабчун І.В.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КНИГА ЯК МОНОДЖЕРЕЛО

У статті зроблено спробу аналізу єдиного в світі примірника книги, виготовленого власником бібліотеки, котрий своєрідним чином розкриває історію королівського роду Габсбургів. Наголошується на тому, що книга автентична, єдина в своєму роді, адже її автор зібрав вирізки із зображеннями представників роду та вибудував у хронологічному порядку їх перебування на престолах Європи. Подано характеристику фізичного стану книги. Зроблено опис характеристик видання. Поряд з описом книги, розкрито коротку історію бібліотеки, де зберігалася дана книга та подано інформацію про власників бібліотеки.
Ключові слова: книга, родова книгозбірня, Урбановські та Стажинські, екслібрис, Загінецька бібліотека.

Проблема, яка розглядається в статті це книга як моноджерело, на прикладі книги, що зберігається у фонді Відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та належить до складу родового книжкового зібрання Урбановських та Стажинських, відомого як Загінецька бібліотека.

Стаття присвячене книзі, а саме дослідженню та опису оригінального джерела, що зберігається у фонді Відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Мета статті розкрити обрану нами автентичну книгу, яка є єдиною в своєму роді, адже її автор зібрав вирізки із зображеннями представників роду, подати характеристику фізичного стану книги.

Для розгляду, дослідження та опису нами взято оригінальне джерело, що зберігається у фонді Відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та належить до складу родового книжкового зібрання Урбановських та Стажинських, відомого як Загінецька бібліотека.

Книга, книжка – письмовий запис, неперіодичне видання у вигляді зброшурованих аркушів друкованого матеріалу, набір письмових, друкованих, ілюстрованих або порожніх аркушів, виготовлених з паперу, пергаменту або іншого матеріалу, як правило, скріплених з одного боку. Сторони аркуша називаються сторінками [1].

Болеслав Стажинський (1834–1917), останній власник бібліотеки з графського роду, був відомим художником та скульптором [2; 3; 4]. Нині деякі з його картин зберігаються у Національному музеї у Варшаві. Б. Стажинський збільшив кількісний склад бібліотеки, отриманої у спадок, у кілька разів, розширивши і її тематичний склад. За часів, коли родове книжкове зібрання перебувало у його власності, для бібліотеки було побудовано окреме приміщення у родинному маєтку (с. Загінцях Летичівського повіту на Поділлі – нині с. Загінці Деражнянського району Хмельницької області). У період з 1863 до 1913 рр. (час перебування бібліотеки в маєтку Б. Стажинського) у бібліотеки з'явився власний екслібрис, переважна частина книг набула оправ, характерних саме для цієї бібліотеки (саме оправи є однією з відмінних особливостей Загінецької бібліотеки). На книгах з'явилися шифри-порядкові номери, що відмічено у створеному в 1905 р. рукописному каталозі бібліотеки. Каталог має мовно-алфавітно-систематичний характер.

На жаль, протягом часу свого існування, родова бібліотека Урбановських та Стажинських зазнала розпорошення. Із понад 13 000 од. зб., що знаходилися у Загінцях, нині окремим блоком у фондах НБУВ зберігається трохи більше половини книг.

Час заснування колекції необхідно шукати наприкінці XVIII ст. Відомо, що в основу родової бібліотеки Урбановських лягли книги із придбаної Кшиштофом Урбановським бібліотеки Вінсента Потоцького з Немирова [5]. Продаж бібліотеки став можливим через розорення родини Потоцьких та смерті її власника.

У свою чергу, до книжкового зібрання Потоцьких були включені книги Божидара Підгороденського, на яких і досі знаходимо маргінальні записи власника бібліотеки.

Відомостей про представників родів Урбановських та Стажинських в архівних документах збереглося мало. Пояснити це можна тим, що рід як Урбановських так і рід Стажинських не були відомими у для широкого загалу, не надзвичайно багатими, тому про представників обох прізвищ було відомо лише в певних колах – літературних та мистецьких.

Із Немирова бібліотека була перевезена до маєтку Кшиштофа Урбановського (?–1809), де зберігалася до самої смерті власника.

К. Урбановський заповів свою бібліотеку молодшому братові Антонію та племіннику – Едвардові Стажинському. Приблизно у 1810 р. бібліотеку перевозять до Городка – маєтку А. Урбановського, оскільки Е. Стажинський відмовився від своєї частини успадкованої бібліотеки.

Наступний період в історії бібліотеки розпочався фактично після перевезення книг до маєтку А. Урбановського. Крім, власне, книг, до Городка потрапили і шафи, у яких книги зберігалися у попередніх власників. За твердженнями джерел [6], ці шафи раніше були власністю короля Станіслава Лещинського (20 жовтня 1677 – 23 лютого 1766) – короля Речі Посполитої (1704-1711, 1733-1734). Ймовірно, шафи були придбані К. Урбановським у Потоцьких разом з бібліотекою. Більш докладних відомостей відшукати не вдалося.

Наступні три десятки років (до самої смерті А. Урбановського у 1842 р.) стали чи не найкращими у долі бібліотеки. А. Урбановський, вже немолода на той час людина (народився приблизно у 1772 р.), присвячує себе книгам. У бібліотеці було чимало стародруків та рукописних матеріалів. За відомостями каталогу 1905 р., у бібліотеці були навіть рукописи XII ст., написані грецькою мовою. Бібліотека у цей період інтенсивно поповнювалася [7].

Бібліотека А. Урбановського була однією з найбільших і найкращих на Волині у першій половині XIX ст. Станом на 1835 р. вона налічувала близько

© Рабчун О.С., Рабчун І.В., 2014

13 000 томів. Був тут і красивий парк у стилі класицизму, щоправда, говорить автор [8], нині він майже повністю заріс (станом на 90-ті рр. XIX ст.). Розміщувалося у залах і прекрасне зібрання картин, серед яких було чимало оригіналів, зокрема роботи Гвідо Рені. Була тут також і колекція нумізматики, придбана разом з бібліотекою у Вінсента Потоцького з Немирова.

Родова книгозбірня, власником якої був А. Урбановський, є типовою для приватних бібліотек початку XIX ст. Магнати часто володіли архівами, бібліотеками, музеями [9]. У бібліотеці власник зібрав чималу кількість рукописних матеріалів, стародруків, книг з історії Польщі (переважно) та світу, художньої польської та світової літератури. Варто зазначити, що організовуючи та поповнюючи бібліотеку, А. Урбановський переслідував, перш за все, бібліографічну мету. Він був закоханий у книгу, особливо колекційну, стару [10].

Немає відомостей про те, що бібліотека кудись переміщалася (наприклад, вивозилася за кордон), а в каталозі, датованому 1905 р., є лише шифри книг, що закінчуються 13 000 номерів. Можливо, була ще бібліотека, наприклад, у маєтку під Парижем. Але про неї відомостей нам розшукати не вдалося. Тому стверджуємо, що родове книжкове зібрання Урбановських та Стажинських налічувало 13 000 од. зб. На той час бібліотека мала також власний екслібрис, в основі якого лежить родовий герб Стажинських – «Доліва» [11].

Припускаємо, що саме в період перебування книжкового зібрання у Загінцях, проводилася досить інтенсивна обробка книг: значна частина книг має оправи, властиві лише цій бібліотеці, окремі видання об'єднані в компакти та конволюти [12].

Саме в період перебування книгозбірні у Загінцях на книгах з'являється екслібрис бібліотеки [13].

Екслібрис присутній майже на всіх книгах. На окремих виданнях зустрічаємо суперекслібрис. Зображення суперекслібриса зустрічаємо на титульних сторінках у фіолетовому або синьому кольорах, а також на обкладинках та корінцях книг, де він тиснений золотом

У 1912 р. Б. Стажинський складає заповіт, відписуючи Загінці своїй єдиній дочці Розі Марії. Молода господиня проживала на той час у родинному маєтку неподалік Парижа. У 1913 р. вона продає маєток разом з бібліотекою своїй тітці Марії Браницькій, котра купує його для свого онука Кароля Радзівіла [14]. За одними відомостями, бібліотека у 1914 р. була перевезена до Білої Церкви у маєток Браницьких, за іншими даними, бібліотека залишалася у Загінцях до 1917 р., коли маєток був розгромлений селянами, а будинок разом з бібліотекою було спалено. Схиляємося до першої версії подій, оскільки бібліотека, хоч і не в повному складі, дійшла до наших днів. Хоча припускаємо, що, можливо, не всі книги було перевезено до Білої Церкви, адже у власності Браницької була не лише бібліотека, а й весь маєток. Певна частина книг, на власний розсуд нової господині, могла залишитися у Загінцях для потреб нових господарів. На нашу думку, така версія теж має право на життя, оскільки, дійсно, невідома доля частини бібліотеки.

У 1921 р. співробітники нещодавно створеної ВБУ дізналися про те, що у маєтку Браницьких у м. Біла Церква знаходиться бібліотека графині Браницької. Про це на засіданні Комітету ВБУ у січні 1921 р. розповів В. Дончук [15]. Повторно питання про бібліотеку графині Браницької було піднято у квітні 1921 р. також на засіданні Комітету ВБУ. Бібліотека зберігалася у не надто належних умовах, тому у травні того ж року В. Дончуку було доручено поїхати до Білої Церкви та визначити попередню цінність бібліотеки [16].

Із наступних документів розуміємо, що, хоч і з великими труднощами, але бібліотека з Білої Церкви була доставлена в Київ [17, арк. 2 (зворот); 18], були складені звіти співробітників про її опрацювання та доставку [19, арк. 40; 20, арк. 41].

Наприкінці 1921 р. Комітет ВБУ прохав ГУБКОПМИС підтвердити передачу книг і бібліотечного майна графині Браницької до ВБУ [21, арк. 37]. Таким чином, бібліотека стала власністю української держави.

Хоча книги, як відомо [14], не відразу у повному обсязі були перевезені до Києва. Надходження їх з Білої Церкви до фондів ВБУ продовжувалося до 1927 р.

У період 20-ті рр. XX ст. й до початку XXI ст. (2006 р.) колекційний фонд зібрання був розподілений по різних відділах Бібліотеки. Тривалий час вона зберігалася у Подільській філії Центральної наукової бібліотеки УРСР, що розташовувалась у Києві на Подолі, у приміщенні колишньої київської духовної академії, шкільний корпус котрої перейшов на баланс ВБУ. Саме там і почалося розпорошення зібрання. З нього спочатку були вилучені рукописи та стародруки, серед них окремо виділено інкунабули, палеотипи, альдини а також інші книги. Нині у відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ книги із родового книжкового зібрання зберігаються у декількох колекціях: інкунабул, палеотипів, альдин, Плантенів, Ельзевірів, колекції Дідо. Частина літератури з мистецтва потрапила до фонду відділу образотворчих мистецтв, а також до сектору картографічних видань, зустрічаємо також книги зі складу родового книжкового зібрання і в колекції А. Кримського, що зберігається в НБУВ.

Станом на 2003 р. родове книжкове зібрання Урбановських та Стажинських було розпорошене. Основний масив книг, що зберігається нині у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ, знаходився, по-перше, у різних фондах НБУВ, а, по-друге, він не мав цілісності й у самому фонді відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ.

Значну частину часу книги із книжкового зібрання Урбановських та Стажинських перебували у т. зв. «стосі іноземної літератури»: у Подільській філії Центральної наукової бібліотеки УРСР література іноземними мовами, що не використовувалася часто читачами, зберігалася в окремому приміщенні. Часто така література була навіть складена у стоси з метою збільшення площ для затребуваної читачами літератури.

У 1986-87 рр. у Бібліотеці проводилося інтенсивне опрацювання літератури (інвентаризація, постановка на облік та введення до обігу неопрацьованої літератури). Серед книг, опрацьованих у цей період, зустрічаємо і частину книг, що належать до родового книжкового зібрання Урбановських та Стажинських.

Хоча досить великий відсоток книг залишався неопрацьованим та не введеним до наукового обігу і надалі. Адже книги перебували у складі обмінно-резервного фонду НБУВ.

Протягом 1990-1996 рр. іноземна література, що знаходилася в обмінно-резервному фонді, за мовною ознакою передавалася до сектору організації іноземної літератури відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій. Тут було створено три великі фонди: німецькомовний (70 668 од. зб.), франкомовний (62 475 од. зб.) та польськомовний (90 983 од. зб.). Дані про кількість фонду подаємо станом на

грудень 2011 р. У кожному з цих фондів знаходилася частина книг із родового книжкового зібрання Урбановських та Стажинських.

У 2006 р. Загінецька бібліотека у фонді з відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій найшла своє постійне місце для зберігання. Книги було перевезено до кім. 4-2 (четвертий поверх сховища відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій – корпусу НБУВ, що знаходиться на вул. Володимирській, 62). Почалася фізична реконструкція фонду родового книжкового зібрання Урбановських та Стажинських, котра складалася з кількох етапів:

- шифрування літератури;
- встановлення та відновлення відсутніх шифрів;
- атрибуція певної частини книг;
- розміщення на полицях;
- звірка з рукописним та топографічним каталогами;
- створення електронного каталогу на фонд родового книжкового зібрання Урбановських та Стажинських.

Нині родова бібліотека Урбановських та Стажинських (станом на січень 2012 р.) зберігається єдиним масивом, за винятком вилучених свого часу видань до інших підрозділів НБУВ – Інститут рукопису, відділ стародруків та рідкісних видань, відділ образотворчих мистецтв, сектор картографічних видань, відділ газетних фондів, відділ наукової організації основного фонду. Загальна кількість одиниць збереження становить 6 292 книги та інших видань.

Книга, штучно створене джерело, яке представлено до розгляду, виготовлена, можливо, самостійно автором. Твердження може ґрунтуватися на тому, що Б. Стажинський сам виготовляв олрави для книг із власної бібліотеки.

Папір, використаний для книги – виготовлений у XIX ст. Оправа XIX ст. виготовлена з картону, обтягнена папером «мраморкою» в коричневих тонах, на корінці та кутиках книги використана шкіра коричневого кольору.

Припускаємо, що місце походження – Подільська губернія (маєток графа Б. Стажинського у с. Загінці).

Джерело виготовлено вручну. Автор використав вирізки зі стародруків та власноруч написав чорнилом відому йому інформацію про осіб, зображених на ілюстраціях.

Книга зберігається нині у фонді Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Джерело – матеріали, зібрані автором про представників династії Габсбургів [22]. Відомості охоплюють період від 1273 р. до 1732 р.

Книга має рукописний вступ (французькою мовою), зроблений автором – Б. Стажинським – 3 аркуші; зміст (без вказівки на сторінки), ілюстрації зі стародруків (на жаль, атрибутувати їх поки не вдалося) та рукописну інформацію, що стосується ілюстрацій. Загалом, у книзі 138 пронумерованих аркушів. Варто наголосити, що є пропуски там, де не вдалося відшукати авторові або ілюстрацію, або інформацію про представника династії Габсбургів.

Книга має розміри 36Х26 см. Її вага 765 гр. Папір, використаний у книзі, виготовлений у XIX ст., оправа картонна з використанням шкіри. На корінці книги – наліпка червоного кольору. Оправа має незначні пошкодження. Обріз книги білого кольору. Форзац білий.

Рукописний текст виконаний чорнилом чорного кольору.

На форзаці розміщено екслібрис Загінецької бібліотеки, на титульному аркуші – печатка-суперекслібрис [23] синього кольору:

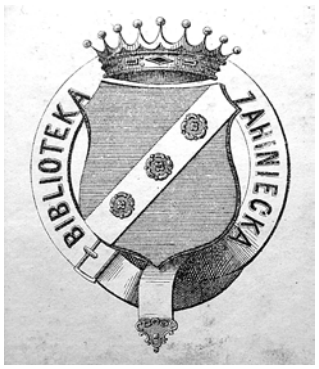

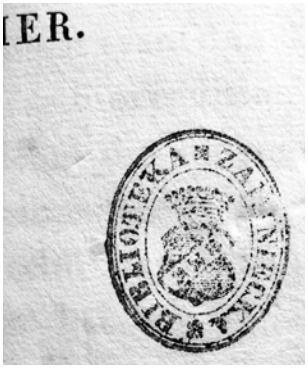

Джерело є справжнім, автентичним. Це єдиний примірник. Цінність даного джерела незаперечна.

Автор використав велику кількість доступної у середині XIX ст. інформації для створення книги.

Джерело відображає інтерес власника – цікавість до історії, особливості ілюстративного матеріалу, спричинені професійною діяльністю (Б. Стажинський – відомий художник).

Нині джерело може слугувати дослідникам різних галузей науки – історикам, книгознавцям, художникам.

Вважаємо, що представлене джерело досить наповнене інформативно (створене в 2-й пол. XIX ст.).

Отже, одним з найважливіших методичних правил, що вже встановилися в книгознавчий науці, є вимога вивчення тісного зв'язку бібліотеки із історією роду та її засновників і власників. Адже дослідження родоводу власників бібліотеки від'ємне від аналізу складу та змісту родового книжкового зібрання. Саме відомості про членів сім'ї та найближчих родичів дають інформацію про рід занять того чи іншого представника роду, а також про їх уподобання, зв'язок з епохою. Такі відомості дають можливість встановити цінність зібрання, етапи формування та професійні або бібліофільські тенденції як частину книжкової культури епохи.

Список літератури:

1. Книга, книжка [Електрон. ресурс] / Спосіб доступу: URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D%B0 – Загол. з екрана.
2. Starzyński Bolesław // Polski słownik biograficzny. Z. 175. – Warszawa-Krakyw, 2004. – S. 453-455.
3. Starzyński Bolesław // Słownik pracownikyw książki polskiej. – Warszawa-Lydź, 1972. – S. 851.
4. Starzyński Bołesław // Tygodnik ilustrowany, ilustrowane czasopismo kulturalno-społeczne. – № 22. – Cz. 1. – Warszawa, 1876. – S. 340-342.
5. Рабчун О. С. Загінецька бібліотека Урбановських та Стажинських: до проблем реконструкції / О. Рабчун // Наукові праці НБУВ. Вип. 13. – К., 2004. – С. 330-339.
6. Рабчун О. С. Родова книгозбірня Урбановських та Стажинських: історіографія та джерельна база дослідження / О. Рабчун // ДЕНЬ НАУКИ ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, присвяченої 90-річчю Гетьманату Павла Скоропадського (23 квітня 2008, Київ 2008) – К., 2008. – Ч. 1 – С. 417-418.
7. Рабчун О. Літературні уподобання власників книжкового зібрання (на прикладі родової книгозбірні Урбановських та Стажинських) / О. Рабчун // ДЕНЬ НАУКИ ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ. Матеріали IV Міжнародної

наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених, присвяченої 20-річчю Незалежності України (1991-2011), Київ, 28-29 квітня 2011 р. – К., 2011. – Ч. V. – С. 46-48.
8. Rabczun O. Rodowa biblioteka Urbanowskich i Starzyńskich (XIX-XX w.) // Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi. – № 3 – Warszawa, 2009. – S. 183-195.
9. Рабчун О. С. Приватна бібліотека як джерело для вивчення історико-культурних процесів XIX-поч. XX ст. (на прикладі родового книжкового зібрання Урбановських та Стажинських із фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського) / О. Рабчун // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства. Матеріали науково-практичної конференції. – Львів, 2009. – С. 263-267.
10. Рабчун О. С. Приватні книжкові колекції як складова історичної науки (на прикладі родової книгозбірні Урбановських і Стажинських із фондів НБУВ) / О. Рабчун // Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: VI Міжнародна науково-теоретична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених (Збірник тез і текстів виступів 16 квітня 2008 року. Частина 2). – Тернопіль, 2008. – С. 134-136.
11. Журавлева И. Суперэкслибрис: к истории книжного знака библиотеки / Ирина Журавлева // Бібліотечний форум України. – 2005. – № 1(7). – С. 3–6.
12. Конволют [Електрон. ресурс] / Спосіб доступу: URL: http://www.odb.te.ua/?menu=info&id=1732 – Загол. з екрана.
13. Prusiewicz A. Biblioteki na Podolu i ich exlibrisy // Exlibris: czasopismo poświęcone książce. – Krakyw, 1922. – Z. IV. – S. 78.
14. Рабчун О. С. Приватні книжкові зібрання та колекції у фонді Відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ / О. Рабчун // Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія та сучасність. Доповіді та повідомлення Міжнародної наукової конференції, Львів, 28-30 жовтня 2010 р. – Львів, 2010. – С. 300-305.
15. Протокол № 170 засідання Комітету Всенародньої Бібліотеки у Київі 18/5 січня 1921 року // Арх. НБУВ ІР. – Оп. І, спр. 33, протокол № 170. – Арк. 2.
16. Протокол № 184 засідання Комітету Всенародньої Бібліотеки у Київі 17 травня 1921 року // Арх. НБУВ ІР. – Оп. І, спр. 33, протокол № 184. – Арк. 38 (зворот). – доручення Д. Дончуку на поїздку до Б. Церкви.
17. Отчёт о работе библиотеки за 1921 год // Арх. НБУВ ІР. – Оп. І, спр. 34. – 6 арк. – Арк. 2 (зворот) – 3.
18. Кошторис на 1921 рік: Смета расходов по библиотеке на 1921 год // Арх. НБУВ ІР. – Оп. І, спр. 48. – 10 арк.
19. До завідуючого будинком Академії Наук (Бульвар Шевченка, 14) В. І. Дончука № 260 від 18 червня 1921 р. Прохання про предоставлення звіту по відрядженню до Б. Церкви в справі перевезення бібліотеки гр. Браницькі // Переписка Комитета по основанию Всенародной библиотеки с Правлением Украинской Академии Наук, библиотеками, частными лицами и др. организациями по вопросам комплектования библиотеки, приобретения частных коллекций (24 января 1921 г. – 19 декабря 1921 г.) // Арх. НБУВ ІР. – Оп. І, спр. 37. – 85 арк. – Арк. 40.
20. До завідуючого будинком Академії Наук (Бульвар Шевченка, 14) В. І. Дончука № 260 від 18 червня 1921 р. Прохання про предоставлення звіту по відрядженню до Б. Церкви в справі перевезення бібліотеки гр. Браницької // Переписка Комитета по основанию Всенародной библиотеки с Правлением Украинской Академии Наук, библиотеками, частными лицами и др. организациями по вопросам комплектования библиотеки, приобретения частных коллекций (24 января 1921 г. – 19 декабря 1921 г.) // Арх. НБУВ ІР. – Оп. І, спр. 37. – 85 арк. – Арк. 40.
21. До ГУБКОПМИСУ № 233 від 7 червня 1921 р. Прохання підтвердити розпорядження № 4573 від 25 травня 1921 р. про передачу книжок і бібліотечного майна гр. Браницької в м. Б. Церкві до ВБУ у Києві // Переписка Комитета по основанию Всенародной библиотеки с Правлением Украинской Академии Наук, библиотеками, частными лицами и др. организациями по вопросам комплектования библиотеки, приобретения частных коллекций (24 января 1921 г. – 19 декабря 1921 г.) // Арх. НБУВ ІР. – Оп. І, спр. 37. – 85 арк. – Арк. 37.
22. Династія Габсбургів [Електрон. Ресурс] / Спосіб доступу: URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Династія_Габсбургів – Загол. з екрана.
23. Из истории переплета. Элементы украшения переплетов – суперэкслибрис и экслибрис [Электрон. ресурс] / Способ доступа: URL: http://www.obook.ru/index.php?action=show_articles&subid=111 – Загл. с экрана.

Рабчун О.С.
Национальная библиотека Украины имени В.И. Вернадського
Рабчун И.В.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

КНИГА КАК МОНОИСТОЧНИК

Аннотация
В статье сделана попытка анализа единственного в мире экземпляра книги, изготовленного владельцем библиотеки, которая своеобразно раскрывает историю королевского рода Габсбургов. Подчеркивается, что книга подлинная, единственная в своем роде, ведь ее автор собрал вырезки с изображениями представителей рода и выстроил в хронологическом порядке их пребывания на престолах Европы. Дана характеристика физического состояния книги. Сделано описание физических характеристик издания. Наряду с описанием книги, раскрыто историю библиотеки, где хранилась данная книга и дана информация о владельцах библиотеки.
Ключевые слова: книга, родовая библиотека, Урбановські и Стажинські, экслибрис, Загинецькая библиотека.

Rabchun O.S.
Vernadsky National Library of Ukraine
Rabchun I.V.
Kyiv National Taras Shevchenko University

BOOK A MONOSOURCE

Summary
This article attempts to analyze a single copy of the book in the world, heal-tovlenoho own library that peculiar way reveals the history of the Habsburg royal family. It is stressed that the book is authentic, one of a kind, because its author has collected clippings depicting predstavny of age and kind of built in chronological order of their exposure to the thrones of Europe. The characteristic physical condition of the book. Made char-description terystyk publication. Along with a description of the book reveals a brief history of the library, where he kept this book and provides information about the owners of the library.
Keywords: book, tribal library, Urbanovski and Stazhynski, bookplate, Zahinetska library.

УДК 81

ВІДТВОРЕННЯ АСОЦІАТИВНОЇ ОБРАЗНОСТІ В АСПЕКТІ ПРАГМАТИКИ (НА МАТЕРІАЛІ ЯПОНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЙ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА)

Рєзнікова Н.В.
Інститут філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються можливості збереження образних характеристик засобів поетичного увиразнення української мови у тексті перекладу на японську мову. Вивчаються особливості відтворення їх прагматичного потенціалу засобами структурно і культурно віддаленої мови. Проводиться зіставний аналіз фрагментів тексту оригіналу і перекладу з метою визначення ступеню адекватності відтворення асоціативно-образної інформації. Виділяються аспекти, у яких має свій прояв прагматика перекладу її культурного компоненту.
Ключові слова: комунікативна тотожність, соціокультурна співвіднесеність, перекладацькі зсуви, лінгвопрагматична адаптація.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В українсько-японському бінарному зіставленні конотативна інформація, яку несуть українські засоби поетичного увиразнення, у більшості випадків є національно-культурною, а отже, з перекладацької точки зору питання відтворення прагматичних функцій таких засобів представляє неабиякий культурологічний інтерес. Для вирішення питань, пов'язаних з визначенням надійних критеріїв оцінки якості поетичного перекладу, є необхідність вивчити поетичні оригінали та іншомовне перевтілення їх в соціально-художньому бутті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні вже відомі численні теоретичні та практичні розвідки у дослідженні проблем прагматики перекладу художніх текстів, здійснені І. Шаргай, Н. Кушиною (1998), В. Мирошниченком (2001), В. Коптіловим (2002), О. Ребрієм (2003), Н. Гладуш, А. Науменко, О. Селівановою (2004), В. Демецькою, М. Оліковою, О. Скібіцькою, О. Чередниченком (2007), Т. Ананко, М. Караневич (2012), А. Мельник (2013) та іншими дослідниками.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Вибір теми дослідження і коло питань, що розглядаються, визначені нагальною потребою пошуку підходів до вирішення таких перекладознавчих завдань як: 1) виявлення комунікативної сутності і прагматичних потенцій тексту, які реалізуються у перекладі; 2) залучення до зіставного аналізу якомога більше мов, зокрема «екзотичних». Якщо дотепер окреслені питання розглядалися на матеріалі прозових художніх творів англомовної літератури і мали справу з пізнавальним досвідом представників англомовної культури, то у даній розвідці увага надається осмисленню трансформації засобів поетичного увиразнення української мови у текст поетичного перекладу на японську. У Т. Шевченка ці засоби переважно виступають як традиційні образи національної лірики, а отже відтворення образності як елемента прагматичности має певні особливості, пов'язані з її сприйняттям носіями японської культури. Виходячи з того, що категорія образності принципово перекладна, виникає питання можливості збереження образних характеристик у перекладі без ускладнення їх розуміння.

Формулювання цілей статті. Сучасні тенденції розвитку лінгвістики перекладу з її підвищеною зацікавленістю до вивчення прагматичного аспекту відтворення мовних одиниць визначили необхідність даного дослідження, що має на меті встановлення взаємовідповідності прагматичних характеристик означених елементів поетичного тексту оригіналу і перекладу, а саме визначення причин і закономірностей передавання прагматичної інформації в перекладі з української мови на японську, а також виявлення шляхом асоціативного аналізу залежності адекватності перекладу від збереження прагматичного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Прагматична обумовленість виражальної одиниці визначається, перш

© Рєзнікова Н.В., 2014